بەرکەوتنەوەم لەگەڵ کوردستاندا... کاوە جەلال

1

هاوینی 2004 لە ئەڵمانیاوە گەڕامەوە بۆ کوردستان. پێشتر دوو سەفەرم بۆ ئەوێ کردبوو، یەکەمیان 1994 دوای 14 ساڵ بە ماوەی مانگێک، ئەویدیکەیان ساڵی 2003 بە ماوەی دوو حەفتە، لە هەردووکیانم بەهۆی نامۆبوونەوە لە ڕەچەڵەکی خەم وەک شکست ئەزموون کرد. بۆیە ئەم جارە کە ڕۆیشتمەوە بۆ ئەوێ، "خەم" بە پلەی یەکەم مەبەست بووم، بەدووی ئەوەدا کارکردن، ئەوەش سەرەتا نەک لە زانکۆ، بەڵکو وەک مامۆستای سەرەتایی لە گوندێکی چەپێک. لە برایەکم تەبینییەکی سەرنجڕاکێشی لەسەر ئەو پرسە پێدام: گەر ببیت بە مامۆستای سەرەتایی، ئەوجا ئەوە لە گوندێکیش، هەموو کەس دەڵێن بڕوانامەکەت تەزویرە و لەبەر ئەو هۆیەش خۆت دەشاریتەوە. ئەوە قەنائەتی پێهێنام هەوڵ بدەم لە زانکۆ کار بکەم. بە هەر حاڵ، ئامانجی سەرەکیم هەوڵدان بوو بۆ ژیان لەناو جڤاکی زێدی خۆمدا کە لێی نامۆ بووبووم و توانای ژیانم لەگەڵ هیچ کەسێکیدا نەمابوو، بەڵکو چەندین ساڵ بوو تەنیا لە نێوەندی ئەڵمانیدا دەژیام. ئاخر لە ناخەوە ئەو ڕەوشەم پێ قبووڵ نەدەکرا، بەڵێ لەو دوورەوە بەڕۆشنی دەرکم دەکرد کە کوردبوون چەند بارێکی گرانە بەسەرمەوە / بەسەرمانەوە. بەڕاستی خۆش نییە کە مرۆڤ هەندێک هەڤاڵی لە کەسانی زێدی خۆی نەبێت و زوو زوو بییان بینێت. هەندێک جار بە خۆمم دەگوت، گەر تورک، ئەجەم یان ئەرەب بامایە، ڕێگەیەکی ئاسانترم بۆ ژیانم دەگرتە بەر.

هەروەها گەرەکە جەخت لە پرسێکی کرۆکی بکەم: من بۆ ئەوە "نەگەڕامەوە"، جا گەرچی ئەوە بەرواڵەت گەڕانەوە بوو. ئاخر ئەوە نەشیاوە. مەغزای پەندە کوردییەکەی "بەردی هەڵکەنراو شوێنی خۆی ناگرێتەوە" ئەوەیە کە غەریب لەڕێیشکەوتووە. لە بنەڕەتدا من ماوەی یازدە ساڵ ژیانەوە لەوە هێشتا هەر غەریب بووم و هەمیشە غوربەت لە ناخمدا ئامادەگیی هەبوو – وەک کەتواری خودی خۆم. ئاخر، سارتر واتەنی، بەخۆبوون، یان بەگشتی ببێژین: غەریب-کەوتوو هێشتا ئەوە نییە کە ئەو ئەوەیە، بۆیە لە لەرێبوونی ئامادەیانەیدا بەتەواوی شیاوی پێناسەکردن نییە، لە ئەو هەروەها ئەوەیە کە ئەو هێشتا ئەوە نییە، بۆیە ئەو تەنیا بە ئایندە هەیە، بە واتایەکی دی، ئەو تەنیا

وەک “شیمانە” شیاوی دیاریکردنە. کەواتە بوونی ئەو هەرگیز نەدراوە، بەڵکو هەردەم پرسیارلێکراوە، ئەویش چونکە ئەو هەمیش□ ب□□ی نەبوون-ی ئەویدیبوونییەوە لە خۆی جیابۆتەوە. بۆیە ئەو کە هەمیشە لەژێر پرسیاردایە، تەنیا بە خۆڕاپسکاندن لە هەر دۆخێکی خۆیی و خۆفڕێدان بۆ نێو دۆخێکی نوێ دەتوانێت خۆی دروست بکات. لەم ڕوانگەیەوە دەشێت هەموو ژیانێک ببێت بە ڕۆمان. کەچی سەیر ئەوەیە، تا ئەمڕۆ لە ئەڵمانیا کەسان دەناسم کە دوای پتر لە چڵ ساڵ ژیان لەم د□ق□ر□ ژیاری و کولتوورییـەدا ئامادەن لەسەر هەموو شتێک گفتوگۆ بکەن بەبێ ئەوەی هەرگیز بوێرن “خۆ”یان بکەن بە تێما، بەڵێ نایانەوێت هیچ لەبارەی خۆیان بزانن، چونکە ترسنۆکن.

جگە لەوە بەیەکگەیشتنەوەی بەم چەشنەی م□ر□ق و د□ق□ر□ کولتوورییەکەی، ل□ نێو خۆیەوە گەلێک شیمانەی بۆ ئەزموونکردنی جیاواز لەخۆگرتووە، واتا ئەزموونکردنی ڕەوشگەلی ئەوتۆ کە کەسانی قاڵبووی ئەوێ دەرکیان ناکەن، بەڵێ لەوێ خەڵک، برادەران، کەسوکار، بەگوێرەی خوو و نەریتەکانی ژیانیان بەسانایی دەیانژێنن، ئەوان وەک کوڕان و کچانی باوان و دایکانیان پێگەیشتوون و کەم یان زۆر بەرپرسیاری وەردەگرن، شەڕ دەکەن، یەکدی لە ماڵی یەک دەردەکەن، ناکۆکی دەنێنەوە و ئاشتدەبنەوە، دەست دەنێنە بینی دایک و باوکیان و هاوکات پێداگری لەوە دەکەن کە گۆیا دڵسۆزی ئەوانن، بەم شێوەیەش ژیانیان بەڕێدەکەن. لێ غەریب بە پێچەوانەوە کە بە زایین و ماوەیەکی ژیان سەر بە ئەوانە، لە ئاگایی خۆی و ئەزموونی کولتوورییەوە چیدی سەر بە ئەوان نییە، بۆیە هەردەم ترس ناخی تەنیوە – بێگومان ترسی لێرەبوونی (وجودی) خۆی.

کوردستان ساڵی 2004 لە گشت ڕوویەکەوە لە ڕەوشی بنیاتنانادا بوو، ئەوە رواڵەتگەرایانە، ئەوجا هەرچی دەستپێدەکرا، نزیکەی نیوەناچڵ، نالەبار، سەرپێیی بوو. بێگومان لەم بوار و لەو بواردا گۆڕانی جددیش هەبوو. بە هەر حاڵ، گەشبینییەکی وروژاو، سۆزمەند، نائاگا، کەسێتییەکانی تەنی بوو، لە گشت لا خەڵک لە هەڵپەی بیناسازی و خواردن و خۆپۆشیندا بوو، هەڵپەی گەیشتن بە بڕوانامە، کردنەوەی دوکانی بازرگانی یان پیشەی دەستی. لێ خوێندنی زانکۆیی سەنگێکی تایبەتی هەبوو، چونکە لە ئایندەدا پرێستیژێکی بۆ خوێندکار مسۆگەر دەکرد. هەروەک جارێک خوێندکارێکی سەنگین، لێ دەوڵەمەند کە بەو گەنجێتییە فیرمای پی ڤی سیی هەبوو، گۆتی: “ئاخر گەر بڕوانامەم نەبێت، کچ شووم پێناکات”. هاوکات خوێندنی زانکۆیی مایەی گۆڕینی پلەی سەربازی و فەرمانبەری بوو، بۆیە تەنانەت کەسانی بەتەمەن

دەچوون بۆ لای بەرپرسە حیزبییەکانیان و تکایان لێدەکردن کە بە هەر شێوەیەک بێت دەرفەتی وەرگرتنیان لە زانکۆ بۆ بڕەخسێنن. بەم شێوەیە حیزبەکان ئەوەندە جاهیلیان بۆ خوێندنی زانکۆیی و تەنانەت خوێندنی باڵا نارد، کە ئیدی ئەمڕۆ زۆرینەیان وەک مامۆستای نزیکەی هیچ نەزان بوون بە هۆکاری بێسەروبەری و بەرەڵایی لە زانکۆکاندا.

بەڵێ ڕۆیشتنەوەم بۆ کوردستان بەریەککەوتن بوو – بە ئەرێنی یان نەرێنی. لەتەک هەڤاڵانی منداڵی و گەنجێتیدا پەیوەندیم دامەزراندەوە، دەستایەتیی نوێم بنیاتنا، کەسانی جیاوازم لە ڕووی کەسێتی، کامڵبوونی تەمەن و خوێندن و خۆپێگەیاندنی هزرییەوە ناسی. وەلێ هەندێکی بەیەکگەیشتنەکان ڕەوشی ڕاچڵەکێنەریان دەخستەوە و پێکڕا لەنێو جەرگەی دامەزراوەدا ڕوویان دەدا. کاتێک لە زانکۆی کۆیە دامەزرام، یەکەم ڕۆژی دەوامکردنم مامۆستایەکم ناسی و ئامۆژگاریی کردم کە تا دەکرێت لە نێوان خوێندکاران و خۆمدا دیوارێک هەڵبچنم، ئەوە بێگومان تا بەرزتر بێت باشترە، چونکە بەو شێوەیە خوێندکارەکان ناتوانن سەریان لە دیوارەکەوە دەربخەن. زۆر سەرم سووڕما. بە خۆمم گۆت، من هاتووم بۆ ئێرە تاکو بژیم، جا لەگەڵ هەر کەسێکدا بێت – دوکاندار، ئەڕەبانچی، مامۆستا یان پێشمەرگە. لە ڕاستیشدا هەر ئەوها لەوێ ژیام و ئەم کراوەییەش خەڵکی زێدی خۆمی باشتر پێناساندم. دوای چەند ساڵێک ژیان لەوێ، تەنانەت لە سەردەمی دوای دەستپێکردنی تەنگژە ئابوورییەکەدا، هێشتا هەر سەرم لەوە سووڕدەما کە ڕێژەی دز لەو وڵاتە چەند کەم بوو – ئەوە مەگەر بۆ پۆلیس پێویست بایێ گرنگیی پێبدات، وەلی لە ڕووی جڤاکییەوە سەنگێکی ئەوتۆی وەرنەدەگرت، بە بەراورد لەگەڵ زۆر وڵاتی جیهاندا کە کوشتن و بڕین و فڕاندن لەسەر شەقام و لەنێو کۆڵاناندا سەر بە ژیانی ڕۆژانەن. بێگومان ئەم ڕەوشە ئەمڕۆ گۆڕانی نەرێنیی بەسەردا هاتووە، چونکە بەتایبەتی ئاینبازانی ئیخوانی و سەلەفی شووڕیان لێهەڵکێشاوە و بەبێ ترس نەخۆشییە دەروونییەکانی خۆیان، بەتایبەتی سێکسیسزمیان، بە ڕستەی ئاینی بەرجەستە دەکەن و فاکتەرێکی سەرەکین بۆ تەنینەوەی قێزەوەنی و تەنانەت مرۆڤکوژی، هەروەها ڕۆژ بە ڕۆژ شەلاتەتی لە نێوەندی سیاسیدا پتر باڵادەستی وەردەگرێت.

2

کۆیە گەورە گوندە، ئەوپەڕەکەی شارۆچکەیە کە ژیان لێی خۆش نییە. بۆ من خۆش نەبوو. ناگات بە ڕانیە، یان هەڵەبجە. لەوێ ژیان زۆر سستە، بزاوتی کولتووری لەوێ بە ڕانیە و هەڵەبجە بەراورد ناکرێت.

جارێک لەگەڵ بەرپرسێکی سەربازیی "یەکێتی"دا کە دراوسێی ماڵی برایەکم بوو، گفتوگۆمان دەکرد، پێی گۆتم، مام جەلال زانکۆی کۆیەی کردۆتەوە تا کۆیە بکات بە مونافیسی هەولێر. بێگومان هیچم سەبارەت بەو تێڕوانینە نەگۆت، وەلێ دەمێک بوو گەیشتبووم بەو باوەڕە کە کۆیە دەرەقەتی هەولێری دایکی نادات، سەریشم لەوە سووڕمابوو کە بۆچی ئەوها لە دایکی خۆی یاخی بووە!

باوەجو کاتێک "گەڕامەوە" بۆ کوردستان، نزیکەی هیچم لەبارەی ئەو وڵاتە نەدەزانی، تەنانەت نەمدەزانی لەوێ لە زانکۆکاندا بەشی فەلسەفە نییە. ئەمە دوای دوو ڕۆژی گەیشتنم بە ئەوێ یەکەم ڕاچڵەکینم بوو. یانی چی لە کوردستان، لە زانکۆی سلێمانی و سەلاحەدین، بەشی فەلسەفە نییە؟ بە هەر حاڵ، برادەرێکم کە ئەویش لە ئەڵمانیاوە بۆ ئەوێ گەڕابۆوە، گۆتی: "بڕۆ بۆ کۆیە، زانکۆکەی تازەیە، پێویستیان بە مامۆستایە". ئەوەم پێخۆش بوو، چونکە ماڵی خوشکێکم لەوێ بوو، ئەوجا کۆیە کە هەرگیز نەمبینی بوو و لە هۆشمدا ناوێکی گەورە بوو وەک شارێکی دێرینی کوردی، زۆر سەرنجی ڕاکێشام. ڕۆیشتم بۆ ئەوێ. سەرۆکی زانکۆ دکتۆر نەبەز بە زمانی تایبەتی خۆی گۆتی: "مامۆستای بەڕێز، لە نێوان فەلسەفە و دەروونناسیدا هیچ جیاوازییەک نییە (!)، بۆیە لە بەشی دەروونناسی داتدەمەزرێنم". ئەوەم پێخۆش بوو. ئاخر لەپاڵ بەشی سەرەکیی فەلسەفەدا پسیکۆلۆگیم وەک بەشی لاوەکی ی یەکەم خوێندبوو، بەشە لاوەکییەکەی دووەمم ڕامیاریناسی بوو. کەواتا ب□□□ک شارەزاییم لە پسیکۆلۆگیدا هەبوو. پسپۆریییەکەم لەو بەشەدا لە بوای پسیکۆلۆگیی گەشەدا بوو.

دوای دامەزراندنم بەڕێزی سەرۆکبەش گۆتی: "وانەی دەروونناسیی گەشە دەدەین بە تۆ". من بە ئۆتۆمبێلێکی خۆم لەگەڵ برادەرێکدا بەناوی گارا بۆ ئەوێ گەڕابوومەوە و چەند کارتۆنێک کتێبم لەگەڵ خۆمدا برد بۆوە، لێ کتێبەکانی پسیکۆلۆگی لە نێویاندا زۆر کەم بوون، بۆیە بە خ□م گۆت، دەبێت لە ئێستاوە دەست بە کار بکەم، چونکە خوێندکارەکان بە پرسیار هەڵمد□وش□ننەوە، بێئاگا لەوە کە ئەوان لە سەرەتاییەوە فێرکراون لە پرسیار بسڵەمێنەوە. ئەوە بوو ئیدی ب□ پەلە گەڕامەوە بۆ ئەڵمانیا تاکو چەند سەرچاوەیەکی پێویست بکڕم. کە دەوام دەستی پێکرد، بینیم کاکی سەرۆکبەش بەبێ ئەوەی پرسە گورگانەیەکی بە من کرد بێت، وانەکەی بە مامۆستایەکی دیکە دابوو!

ماوەیەک پێش دەستپێکردنی دەوامی ساڵی نوێ، تاقیکردنەوەی نقیسکیی خوێندکارانی دکتۆرا ئەنجام درا و ئێمەیان وەک چاودێر دانا. خوێندکارانی زۆر بەشیان تێدا بوو. لەبەر ئەوەی ماوەی

تاقیکردنەوەکان (ئەوان دەبێژن “ئەزموونەکان”!) درێژخایەن بوو، دەرفەتم هەبوو چاو بە هەندێکی ئەو دەفتەرانەدا بخشێنم کە خوێندکارانی تەواوبوو تەسلیمیان کردبوون. ئاخر وەک چاودێر وەڕس دەبیت، بۆ کاتبەسەربردنێک د□گ□□یت. سەرم زۆر لەوە سووڕما کە گەلێک خوێندکار، لە نێویشیاندا چەند خوێندکارێکی زمانی کوردی، بە کوردییەکی سەقەتی پڕ لە هەڵەی ڕێزمانی (!!) وەڵامی پرسیارەکانیان دابۆوە. خوێندکاری دکتۆرا لە بەشی کوردی! بۆیە جێی سووڕمان نییە کە خوێندکارانی دەرچووی ئامادەیی دوای دوازدە ساڵ خوێندن بە کوردی ناتوانن دروست بە زمانی دایک بنووسن، چونکە فێری ئاخافتن و نوسینی دروست ناکرێن، یان چونکە ئەم لایەنە سەر بە کرۆکی وانەی کوردی نییە. لەم پەیوەندییەدا خۆمم بیرکەوتەوە کاتێک لە زانکۆ یەکەم “توێژینەوەی ناوماڵ”م بە ئەڵمانی نووسی. ڕاستییەکەی توێژینەوەکەم باش نووسی بوو، چونکە کاری زۆرم لەو بابەتەدا کردبوو، هەروەها لە ڕووی ڕێزمانییەوە هەڵەم نەبوو، لێ تەنیا لەبەر ئەوەی هەڵەی تایپ و بەوەش ڕێنوسی تێدا بوو، مامۆستا سێ (ناوەند)ی بۆ دانام. هەموو هەڵەکانی بە قەڵەمی سوور نیشانە کردبوو. کاتێک لێم پرسی بۆچی ئەو نمرەیەی داومەتێ، لە وەڵامدا گۆتی: “لای ئێمە، پەیوەند بە خوێندکاریشەوە، هەڵەی ڕێزمانی (خوازەیی بدوێم) کوفرە، هەڵەی تایپ ڕێپێنەدراوە. تۆ خوێندکاری زانکۆیت!”. باوەڕ ناکەم ئەرەبەکانیش لەم پرسەی زماندا جیاواز بن لە ئەڵمانەکان.

کاتێک لەتەک دەستپێکردنی دەوامی ساڵدا سەرۆکبەش پێی ڕاگەیاندم کە وانەکەی لە من سەندۆتەوە و داویەتی بە مامۆستایەکی دی، ڕاستییەکەی ئەو ڕەفتارەم لا ناشرین بوو، سەرەڕای ئەوە ناڕەزاییم دەرنەبڕی. هەروەها سەرۆکبەش لەتەک پێڕاگەیاندنەکەدا بەزەردەخەنەوە گۆتی: “ئەم وانەیەم بۆ تۆ دانا□و□، ئوسوس ئەلتەربیە”. کتێبێکی بەرگ شینی کاڵی بە دەستەوە گرت، نزیکەی بیست پەڕەی لە ناوەڕاستەوە بە دوو پەنجە گرت کە ئیدی هەردوو لای زۆرتری کتێبەکە بەکەوانەیی کرانەوە، ئەوجا هەروا بە دوو پەنجە جۆلانەی پێکرد و ڕێزمەندانە گۆتی: “هەر ئەوەندەیان بدەرێ بەسە!”. ئێستا سووڕمام. ئەوەندە؟ ساڵێک نزیکەی بیست پەڕە! یانی چی؟ ئێ خۆ ئێرە زانکۆیە؟ ئەی سەمینارکردن و کاری نێوکۆیی و هتد؟ خێرا تەماشایەکی نێوەرۆکی کتێبەکەم کرد و بڕێک ئارام بوومەوە. ئاخر سەرەتا نەمدەزانی مەبەست لە ئوسوس ئەلتەربیە چییە. کتێبەکە هینی سەردەمی بەعس بوو، نێوەرۆکەکەی بریتی بوو لە: پەروەردە لە گریکی ئەنتیکە، حەوت وانەکەی چەرخی ناقینی ئەوروپی کە ناودەنران حەوت هونەرەکە،

پاشان پەروەردەی ئیسلامی و لە کۆتاییشدا پەروەردەی پارتی بەعسی عەرەبیی سۆسیالیستی. بابەتەکانی گریکی ئەنتیکە و چەرخی ناڤینی ئەوروپیم بەدڵ بوو و شارەزاییم تێیاندا هەبوو، بۆیە گوتم، ئەم وانەیە زۆر باشە و توانام بەسەریدا دەشکێتەوە، لە خۆم پرۆگرامی ساڵانەی وانەبێژی دادەنێم و سەرچاوەش بۆ خوێندکاران دەدەم یان بابەتیان لە ئەڵمانییەوە بۆ ئامادە دەکەم. سەرۆکبەش هیچ لاریی لەوە نەبوو و گوتی: “خۆت ئازادیت چۆن پرۆگرامی وانەکەت دادەنێیت”. بە هەر حاڵ، بەگوێرەی پرۆگرامی خۆم، لە پەروەردەی زەردەشتییەوە چووم بۆ گریکی ئەنتیکە، پاشان چەرخی ناڤینی ئەوروپی و گەیاندم بە سەردەمی مۆدێرنی ئەوروپی، ئەوجا ڕێگەکانی وانەوتنەوە.

مامۆستایەکی ناسیار چەند حەفتەیەک دوای دامەزراندنم ڕوداوێکی سەیری بۆ گێڕامەوە. بەشی مێژوو سەرۆکبەشێکی یەکجار بەد و جەبانی هەبوو کە درەنگتر خۆیشم لەتەکیدا کەوتمە ناکۆکییەوە و تەنانەت ڕۆڵێکم لە فەسڵکردنیدا گێڕا. کابرا دکتۆرای لە زانکۆیەکی سەدام حسێن کردبوو، گەر هەڵە نەبم زانکۆکە هەر ناوی ئەوی لێنرابوو. دکتۆراکەی جێی گومان بوو. بە هەر حاڵ، کابرا خۆی بە “یەکێتی”یەوە هەڵواسی بوو. ئەمەش ڕووداوەکەیە: کوڕێکی گەنجی مێژووناس بە دکتۆراوە (وا بزانم لە سویسراوە) دەگەڕێتەوە بۆ کوردستان و لە زانکۆی کۆیە لە بەشی مێژوو دادەمەزرێت. مامۆستا هەموو ڕۆژێک حزووری هەیە، لە سەرۆکبەش ئامادەیی ڕۆژانەی ئەو تۆمار ناکات و غایبی دەدات. کاتێک سەری مانگ دەڕوات مووچەکەی وەربگرێت، خانمی ژمێریار پێی دەبێژێت: “مامۆستا، بەڕێزت دەوامت نەکردووە، بۆیە مووچەت بۆ نەبەستراوە. تۆ فەسڵ کراویت”. مامۆستا بەتووڕەیی زانکۆ جێدەهێڵێت، گۆیا دەگەڕێتەوە بۆ ماڵەوە، لەوێ جانتاکەی دەپێچێتەوە و دەڕواتەوە بۆ ئەو وڵاتە کە لەوێی بە زێدی خۆی گێڕابۆوە. من خۆم زۆر زوو، لە یەکەم ڕۆژەکانی دەوامکردنەوە، دەرکم بە ڕەفتارێکی ترسنۆکانەی زۆر سەرۆکبەش و ڕاگر کرد کە ترس بوو لەو مامۆستایانەی لە هەندەرانەوە گەڕابوونەوە. ئەوان بە هەموو ئەقڵیانەوە وای بۆ دەچوون کە ئەو مامۆستایانە بەهۆی خوێندنیانەوە لە وڵاتی ئەوروپی پێشتریان لە لایەن سەرۆکایەتیی زانکۆوە پێدەدرێت، واتا “ڕەنگە” ئەو کورسییە بە ئەوان بدەن کە خۆیان لەنێو یەکدا شەڕیان لەسەر دەکرد.

ئەزموونی یەکەم ساڵم لە زانکۆی کۆیە بەگشتی ئەرێنی بوو، بۆ من پتر ساڵی فێربوون و تا ڕادەیەکیش خۆگونجاندن بوو لەتەک “هەندێک”ی

داواکارییە جڤاکی-کولتوورییەکانی ئەوێدا. لەوێ لەگەڵ هەندێک
خوێندکاردا کە هەموویان پێشمەرگەی دێرینی "کۆمەڵە" بوون،
پەیوەندیی هەڤاڵەتیم دامەزراند، هەروەها لەگەڵ پەڕا عەبدولسەمەد
و مامۆستا محەمەد ناسردا کە خەڵکی سەقز بوو. گەر هەڵە نەبم، زیاتر
کوردایەتی پاڵی بە محەمەد ناسرەوە نابوو بەت بە هەرەم.
مامۆستایەکی زۆر شارەزا و ئیدیالیست بوو، هەروەها دەنگی زۆر خۆش
بوو و تەنانەت ڕووی دەدا کە لە تەک خوێندکاراندا دادەنیشت و
سترانی بۆ دەچڕین. ڕۆژێک، چەند حەفتەیەک دوای دەستپێکردنی دەوامی
ساڵ، پێشنیاری کرد کە وەک چالاکی هەڵمەتێک بکەین بۆ کۆکردنەوەی
خاشاک لە کۆیە و بەو ڕێیەوە هێمایەک بە پاکژی پێشان بدەین. ئەو،
من (وا بزانم پەڕاشمان لەگەڵ بوو) و ژمارەیەک خوێندکار دەستمان
کرد بە کۆکردنەوەی خاشاک. زۆر کەس کە بەلاماندا تێدەپەڕین،
پێکەنینیان پێمان دەهات. بە هەر حاڵ، یەک مامۆستای دیکەی زانکۆ
ئامادە نەبوو لەو "ئێکسیۆن"ە هەمادانەرەدا بەشداری بکات.
یەکێک لەو خوێندکارە پێشمەرگانەی کە بوو بە دۆستم، کاک موسڵیحی
خەڵکی دەشتی هەولێر بوو کە بەداخەوە بەنزینخانەکەی (بەنزینخانەشی
هەبووە!) بەهۆی مۆلیدەکەیەوە گڕی گرت و خۆیشی لە هەوڵی
کوژاندنەوەیدا سووتا. گەیاندیانە ئێران، وەلێ ڕادەی سووتاوییەکی
زۆر بوو و کوشتی. بە هەر حاڵ، ئەوەی ڕاستی بێت من ئەمڕۆش دژی
قبووڵخاس نیم، لە ئەوە بە مەرج. ئاخر ئەو پێشمەرگە دێرینانە،
زۆرینەیان، کەسانی جددی بوون، دەرفەتیان بۆ ڕەخسابوو ئاواتێکی
سەردەمی گەنجێتییان بەدیبهێنن کە خوێندنی زانکۆیی بوو، بۆیە
هەرگیز ڕۆژێک لە ڕۆژان یەک کەسیان داوای یارمەتیی دەرچوواندنی لە
یەک مامۆستا نەکرد، لە منیش، جا گەرچی زۆر جار لە مەیخانە یان لە
لەنێو سروشتدا پێکەوە دادەنیشتین و بەدەم گاڵتەوگەپ و نوکتە و
گێڕانەوەی ئەزموونەکانی ژیانەوە مەیمان دەنۆشی. وەلێ هەر لەنێو
قبووڵخاسەکاندا گەلێک "علوج" هەبوون. ڕۆژێک دەمەو کۆتایی ساڵ و
نزیککەوتنەوەی کاتی تاقیکردنەوەکان زەنگی تەلەفونە دەستییەکەم
لێی دا و کە هەڵم کرد، پیاوێکی ڕێزمەند خۆی پێناساندم، هاوکات
ئاماژەی دا بە نزیکیی حیزبیمان. بەرپرسی دەزگایەکی "یەکێتی" بوو
لە هەولێر، گۆتی، لە بەشی مێژوو دەخوێنێت و بەهۆی کاروباری
حیزبایەتییەوە ناتوانێت دەوام بکات، بەشکم لە وانەکەی خۆمدا
یارمەتیی بدەم، ئەوجا ئەوەشی خستە سەر، کە ئەو تەنیا بەوانامەکەی
پێویستە و "خۆ بە خودای نابێیتە مامۆستا". ئەوەی ڕاستی بێت بە
پێکەنین و تەوانج ماڵئاوایم لێکرد. جگە لەوە دەفتەری
تاقیکردنەکانی ساڵانە لە سووچی ناوەکانەوە بە سەمخ دادەخرێن، تا
وانەبێژ نەزانێت چ دەفتەرێک هینی کێیە. بە هەر حاڵ کابرا ئەو

ساڵە لە وانەی مندا کەوت. ئەوجا ئەوەشم دەزانی کە چەند کەس پێکڕا لە وانەی مندا کەوتبوون و ئەویش یەکێکیان بوو. کەچی دەرچوو بوو! بۆ من ڕۆشن بوو: کابرا دەرچوێنرابوو!! بە خۆمم گۆت کە بە هیچ شێوەیەک ئەوە قبووڵ ناکەم. چووم بۆ لای سەرۆکبەشی ناوبراوی مێژوو کە ئەو ساڵەش سەرۆکی لیژنەی تاقیکردنەوەکان بوو، پێم گۆت: "واز ناهێنم، تا ئیستیقالە دەڕۆم". ئەو تەنیا کەمێک منجەمنجی کرد. ئەوجا چووم بۆ لای سەرۆکی زانکۆ و مەسەلەم پێڕاگەیاند، ئەویش هەر بە زمانە لووسەکەی خۆی گۆتی، کە لیژنەیەک پێکدەهێنێت و بەدواداچوونی بۆ دەکات، هاوکات بۆ "ئەو دڵسۆزییە" (!) سوپاسی کردم. دوای چەند ڕۆژێک سەرلەنوێ بۆ ئەو مەسەلەیە چوومەوە بۆ لای، گۆتی لیژنەکە ساغی کردۆتەوە کە فڵانی بەڕێز بە هەقی خۆی دەرچووە، کەواتا دەفتەرەکەی دەستکاری نەکراوە. من بێدەنگیم هەڵبژارد. مامۆستایەکی ناسیار پاش چەند ڕۆژێک لەسەر ئەو کێشەیە پێی گۆتم: "پەلە مەکە، سەرۆکی زانکۆ گڵۆڵەی کەوتۆتە لێژی، هەندێک باڵی 'یەکێتی'، 'تاقمی عومەر فەتاح و ئەوان'، گۆیا بەهۆی گەندەڵییەوە لێیان هەڵپێچاوە، لێ مەسەلەکە شەڕی نێوان باڵەکانی 'یەکێتی'یە و ئەو تاقمە ل□دزی کۆسرەت ڕەسوڵ و پیاوەکانی ڕاستبوونەتەوە". پاش ماوەیەک سەرۆکی زانکۆ لابرا و خدر مەعسوم هەورامی خرایە جێگەی، ئەوە بێگومان بە فەرمانی حیزب، ئاخر زانکۆش، هاوشێوەی هەر شتێکی دیکەی ئەو وڵاتە: زەوی و بازاڕ، فابریکە و پۆستەکان و هتد، بە موڵکی خۆی دەزانێت. بە هەر حاڵ، ئەوە هەل بوو، لێ ڕاستییەکەی لەنێو ئەو هەموو مامۆستایەدا تەنیا بۆ یەک دوو سێ کەسیان هەل بوو. دکتۆر خدر دوای دەستبەکاربوون کۆبوونەوەی لەگەڵ هەمووماندا کرد، پرۆگرامی خۆی پێناساندین (ڕاستییەکەی کاری باشی بۆ زانکۆی کۆیە کرد)، ئەوجا دەرفەتی بە مامۆستایان دا پرسیاری خۆیانی لێ بکەن. زۆر پەلەم بوو، لێ دکتۆر عەلی بەرزنجی ی بەشی کوردی کە هەردەم کەسێکی بەهەڵوێست بوو، زووتر دەستی هەڵبڕی، بەم شێوەیە پێشم کەوت و یەکسەر بە شێوازی خۆی، بە تووڕییە تایبەتمەندەکەی، دا بەزییە سەر کابرای سەرۆکبەشی "بەعسی"ی بەشی مێژوو و ئاماژەدان بۆ گەندەڵییەکانی. دوای ئەو منیش مەسەلەکەی خۆمم باس کرد و هەروەها ئاماژەم بۆ ئەوەش دا کە سەرۆکی پێشووی زانکۆ گۆتوویەتی لیژنەکە هیچی ساغنەکرد□ت□وە، لێ من بڕوام بەوە نییە، چونکە دەزانم "دەفتەرەکەم" دەستکاریکراوە. سەرۆکی نوێی زانکۆ لیژنەیەکی ڕەسەنی پێکهێنا کە ئاشکرای کرد ئەنجامی تاقیکردنەوەکە دەستکاری کرابوو. بە هەر حاڵ، پاش ماوەیەک ئەو سەرۆکبەشە لە زانکۆ فەسڵ کرا، خوێندکارەکەش وەک بەرزەکی بانان بۆی دەرچوو – ئاخر گۆیا بەگوێرەی یاسای ئێراقی ئەو تازە دەرچووە و گوناهی نییە!!

یەکەم ساڵی دەوامم لە زانکۆی کۆیە بە بیرمدا هاتەوە بە کردنەوەی بەشی فەلسەفە بدەم. لەکاتی پشووی هاویندا مەسەلەکەم لەگەڵ موعیدەکەمان بە ناوی پەڕا عەبدولسەمەد باس کرد، ئەویش گۆتی، برادەرێکی کەرکوکیی بە ناوی حەسەن هەیە و بە ئەو مەبەستە پەیوەندیی پێوە دەکات. کردی. من پێش ناسینی مامۆستا حەسەن چووم بە لای سەرۆکی زانکۆ دکتۆر نەبەز و پێشنیارەکەی خۆمم خستە بەردەم: “کاک دکتۆر، گەر بەڕێزت هەنگاو بنێیت بە کردنەوەی بەشی فەلسەفە لە زانکۆکەمان، من گفتی سەرخستنی پرۆژەکەت پێدەدەم!”. دکتۆر نەبەز سوپاسی کردم، هاوکات گۆتی، بە ئەو پرۆژەیە سێ مامۆستا پێویستن، کەواتە گەرەکە دوو مامۆستای دی بهێنم و ئەوسا بەشەکە بکەینەوە، بێگومان لە ڕانیە، چونکە کۆلێژی زانستە مرۆڤایەتییەکان لەوێ بوو. ئەوە بوو مامۆستا حەسەن هات بە کۆیە و باسی برادەرێکی خۆی کرد بە ناوی موسلیم کە پێکەوە لە بەغداد خوێندبوویان، گۆتی وا بزانێت کوردە، بە هەر حاڵ پەیوەندیی پێوەدەکات. بەم شێوەیە بەشەکە کرایەوە و بە سەقەڵەی لە بناغەوە بینامان کرد، لە ئەویش لە کۆتاییدا وەک هەر بەشێکی دیکەی زانکۆیی بوو بە قەوارەیەکی کارتێنی.

ساڵی یەکەم لە ڕەوتی بەڕێککەوتنە نەومرۆڤی-کولتوورییەکاندا هەندێک ئەزموونی سەیرم کرد کە پێکڕا کرێکەی ئەو دەڤەرە کولتوورییەیان پێناساندم و هاوکات واتایان بە ڕەوتی ژیانم لە چەند ساڵی ئایندەدا وەرگرت. بێگومان من خۆیشم بەهۆی شێوازی ژیانمەوە فاکتەرێک بووم لە نێویاندا. ئەوەی یەکەمیان زۆر مەهزەلەیی بوو. دوای دەستپێکردنی دەوامی ئەو ساڵە، لە کاتی پایزدا، هەموو ڕۆژێک لەسەر ستایلی خۆپێشینم بە پانتۆڵێکی کاوبۆی، تی-شێرتێک و کراسێکی کراوەوە دەڕۆیشتم بە زانکۆ. زۆری نەخایاند سەرۆکبەش تکای گفتوگۆیەکی دووقۆڵیی لێکردم و پاشان لەو میانەیەدا پێی گۆتم، کە چەند کچێکی خوێندکار (دوایی زانیم کێن و هەموویان موحەجەبە بوون!) چوون بە لای و پێیان گۆتووە، کە گەر مامۆستاکەیان ئەوها خۆی بپۆشێت، ئەوان لەمەولا بەڕووتی دێن بۆ دەوام. زۆر سەرم لەوە سووڕما. ئاخر من لەژێرەوە فانیلەی عەلاگەم لەبەردا نەبوو و ئەوجا بەسەریدا کراسەکەم دانەخەم، بەڵکو بەسەر فانیلەی عەلاگەوە تی-شێرتم لەبەردا بوو و کراسەکەش فونکسیۆنی چاکەتی هاوینەی هەبوو. ئەمە یەکەم ئەزموون بوو کە پێشانی دام چۆن لەو کولتوورەدا مامۆستا دەخزێنرێتە نێو “رۆڵ” و “پێگە”ی پێناسەکراوەوە کە هەڵوێستێکی زۆر هەیەپارێزە، بەڵام هەڵوێستێکی پیاوسالارانەی تایبەتی خۆرهەڵاتی-ئیسلامییە. بێگومان پێشنیارەکەی سەرۆکبەشم

قبووڵ کرد و شێوازی خۆپۆشینمم گۆڕی، جا گەرچی ئەوە بەلامەوە هیچی دیکە نەبوو جگە لە مەهزەلە. ئاخر وەک برێشت دەبێژێت، هەندێک جار باش دەبێت کە مر□ق ک□توار قبووڵ بکات، جا خودی ئەو کەتوارە چەند تاڵ بێت. درەنگتر، هەر لەم پەیوەندییەی “پێگە” و “رۆڵ”ی پێناسەکراوی مامۆستای زانکۆدا / فەرمانبەردا، هەندێک ئەزموونی دیکە بەڕوونی پێشانیان دام کە لەوێ “پیاوی هەیەپارێزی مامۆستا” چە تێگەیشتن□ک□ی بۆ خۆی و رۆڵە پیشەییەکەی هەیە. ڕۆژێک لەتەک مامۆستایەکی پۆستدار و چەند خوێندکارێکدا ڕۆیشتین بۆ سەرئەشکەوتان، بەپاڵ کانییەکەوە نەعنا خ□سکانە ڕوابوو و زۆر ناسک بوو. دەستم کرد بە لێکردنەوە. بینیم ڕەنگی کابرای پۆستدار تێکچوو و خێرا گۆتی “با بڕۆین”! هەروەک ببێژێت، ئەوە لە مامۆستای زانکۆ ناوەشێتەوە، وەلێ، بەگشتی بڕوانین، ئاساییە کە مامۆستا بۆ نموونە سەفتە بیستوپێنجی بە لاستیک ببەستێت و بیئاخنێتە نێو گیرفانی سەرەوەی کراسە هاوینەییەکەیەوە، کە ئاشکرایە ئەو جێیە سووردەچێتەوە و بەمەش بەئاگا یان بێئاگا کارایی هێمای پێدەدرێت. هەر لەگەڵ ئەودا جارێک سەیرانێکی خانەواد□یمان کرد بۆ دۆڵێ؛ سەرەتای بەهار بوو، لە گشت لا تۆڵەکەی زۆر ناسک پێگەیشتبوو و دەستم کرد بە گەڕان تا هەرە ناسکترینەکان بچنمەوە، کەچی ژنەکەی گۆتی: “ئێ خۆ ئەوە چەپکی بە هەزار دینارە”، لێ کاتێک زەردەخەنەیەکی تەوسمەندم تێگرت، خێرا گۆتی، “ئەها، مەسەلەکە لێکردنەوەیەتی لە لایەن خۆتەوە”. بێگومان من کولتوورێکی دیکەم هەبوو و گەر پێویستیش بووایە پەرچەکرداری خۆگونجاندم دەنواند، وەک بۆ نموونە لە ڕەوشی کراس و تی-شێرتەکەدا، سەرەڕای ئەوە هێشتا هەر ئامادە نەبووم بەتەواوی دەستبەرداری “شێوازی ژیانی خۆم” ببم، یان هەر کردارێکی دیکەی سۆسیالم ڕەتبکردایەتەوە کە لە ئاگایی چینایەتییەوە بۆ کەسانی پێگەنزمی جڤاکی تەرخان کراوە، بۆ نموونە شەرمم بەوە بهاتایە کە دوو دەبە نەوت لە بەنزینخانەیەک بکڕم، ئەوجا بەدەست هەڵیانبگرم و بەنێو بازاڕدا بیبانبەم بۆ ماڵەوە. یان چنینەوەی تۆڵەکە، پونگە، نەعنا ل□ نێو سروشتدا. هەندێک جار لە درێزدن لەتەک هەندێک دۆستدا بە پاسکیل دەڕۆیشتین بۆ دارستان، قارچک و ڕووەکی دیکەی خۆڕسکمان لێدەکردوە، پاشان دەڕۆیشتین بۆ مال□ی یەکێکمان، پێکەوە خواردنمان لێ دەسازاند و بەدەم خواردنەوەی شەرابەوە دەمانخوارد. یەکێک لەو برادەرانە شتێفان شاڕد بوو کە سەرۆکی ئۆرکێسترای سینفۆنیی لایپتسیگ بوو، ئەوانی دیکەش موزیکی و پزیشک بوون. لێ ئەم جۆرە کولتوورە کە نزیکیی ژیانە لە سروشت، لای کوردەکانی ئێراق “بەگشتی” بۆ گوندییەکان تەرخان کراوە، جا گەرچی هەمووان بەگوێرەی ئەوە کردار نانوێنن،

بەڵێ تەنانەت هاوشێوەی گرووپەکەی ئێمە لە درێزدن دەژین. ئاخر لەوێش موعید یان مامۆستامان هەبوو کە حەزیان بە نزیکی بوو لە سروشت، یان بە چنینەوەی ڕووەکی خۆڕسک. بە هەر حاڵ ئەو خزاندنەی مامۆستا بۆ نێو "رۆڵ" بە هیچ شێوەیەک لای کوردەکانی ئێران بەدی نەدەکرا. ئەوان گەلێک نزیک لە سروشت دەژین.

لە سەرەتای دەوامی یەکەم ساڵدا هەروەها بەر ناکۆکیی سیاسیی نێو-حیزبی کەوتم کە دەریدەخست چەند سەخت و چۆن ئەو حیزبانە بە هەر شێوازێک دژایەتیی یەکدییان دەکرد. ڕۆژێک برادەرێک، وابزانم پۆڵا عەبدولسەمەد بوو، لە زانکۆ پێی گۆتم، کە کابرایەک، ناوی نابات، پێی ڕاگەیاندووە، گەر من بڕۆم بۆ زانکۆی هەولێر، ئەوا لەوێ ئەم و ئەو موخەسەساتم دەدەنێ، تەنانەت ئەو بڕە پارەیەم بۆ سەرف دەکەن کە وەک هاندان تەرخانکرابوو بۆ ئەو کەسانەی لە هەندەرانەوە بۆ وڵات دەگەڕانەوە. ڕاستییەکەی ئێمەومانان لە کۆیە دەبوو بەگوێرەی بڕیار ئەو پارەی هاندانە وەربگرین، وەلێ پارە تەرخانکراوەکە "خورا" بوو. بە هەر حاڵ ئەوەم بۆ دکتۆر شێرکۆ حەمە ئەمین گێڕایەوە، ئەویش یەکسەر بە پێکەنینەوە گۆتی: "ئەوە پاراستنە! ئاگادار بە!".

لە زانکۆ، کە گۆیا سەنتەری زانستە، لە چەند هەفتەی سەرەتای دەوامی ئەو ساڵەدا زۆر بەتیژی بەر پرسی ناوچەگەری کەوتم، ل□ پاڵ ئەو غەریبێتییەدا کە بەردەوام لە ناخمدا ئامادەگیی هەبوو. ڕۆژێک کیژێکی عەجولی بەشی مێژوو کە بەگوێرەی شێوەزار خەڵکی سلێمانی بوو و ئاشکرایە منیش بە شێوەزاری خەڵکی ئەوێ ل□ تەکیدا دەئاخڤیم، لە میانەی گفتوگۆیەکدا بە زەردەخەنەیەکی عەیارانەی سەر لێوییەوە کتوپڕ لێی پرسیم: "مامۆستا بە ئەسڵ خەڵکی کوێیت؟". یەکسەر هەڵوێستەیەکم کرد، زەردەخەنە گرتمی و گۆتم "خەڵکی سلێمانیم". دوایی دەرکم کرد کە زەردەخەنەکەم تاڵ بوو بەسەر لێومەوە. پرسیارەکەی بەڕاستی ئالەنگارییەکی سەیر بوو. بۆ دەبێت کەسێک پرسیاری ئەوهای لێبکرێت؟ لێرەدا پرسیارکەر مەبەستێتی، کە پرسیارلێکراو گەرەکە وەڵامێکی ڕاست سەبارەت بە ڕەچەڵەکی ناوچەیی خۆی بداتەوە، هاوکات پرسیارەکە ناڕاستەوخۆ ئەوەش لە خۆ دەگرێت کە شوناسی ناوچەیی کەسی پرسیارلێکراو جێی گومانە. ڕاستییەکەی ئەوە بەئاشکرا لەسەر ڕوخساری خوێندکارەکە دەخوێنرایەوە. کرۆکی ئەم جۆرە پرسیارەم چەند ساڵێک دوای ئەوە ڕۆشنتر بۆ خویا بوو، ئەویش کاتێک هەمان پرس، لێ ئەمجارە زۆر کۆمیدییانە، دووبارە بۆوە و جەختیی بە من دا کە پرسی ڕەچەڵەکی یان شوناسی ناوچەیی لای

کوردەکان سەر بە ژیانی ڕۆژانەیە. ئەو دەمە ئەمە، هاوسەرەکەم و خەم و کوڕەکەمان، لە ڕانیە دەژیاین، لایەنیکەم مانگی جارێک بە سەردان دەڕۆیشتینەوە بۆ سلێمانی، ئەوە بێگومان بۆ ماڵی خەزوورم، چونکە ماڵی دایک و باوکم نەمابوو؛ دایکم لە ماڵی برایەکم دەژیا و بۆ منیش دوورە پەرێزییەکی ڕێزمەندانە لە ئەوان، هیچ نەبێت قبووڵکراو، زۆر خوازراو بوو. ئەوپەڕەکەی خێرا سەردانێکی نیوسەعاتیی دایکمم دەکرد. بە هەر حاڵ، لە ڕانیەوە بەیانیان زوو چەندین پیکاب باریان بۆ سلێمانی دەگواستەوە و خاوەنماڵەکەمان شۆفێرێکی بارگوێزەرەوەی بۆ ڕاسپاردبووین کە بەیانیان بێت بەشوێنماندا. ئەوە بۆ ئێمە بە زارۆکێکی بچووکەوە کە ئۆتۆمبێلمان نەبوو، زۆر پراکتیکی بوو. کاکی شۆفێر دەهات بەشوێنماندا، پشتەکەیمان دەگرت و لە سلێمانی لە بەردەم ماڵی خەزوورمدا دایدەبەزاندین. ڕۆژێک شۆفێرێکی نوێ هات بەشوێنماندا، پێشەکەی کابرایەکی تەمەن سیساڵان گرتبووی. شۆفێرەکە لە ڕێ لێی پرسیم کە خەڵکی کوێم، منیش وەڵامم دایەوە کە خەڵکی سلێمانیم. نەفەرەکەی پێشەوە خۆی لە باسەکە هەڵقورتاند و دەمی قەپۆزئاسا دەرپەڕاند: “ئەوە مامۆستا چەند ساڵێک لەمەوبەر کوڕێکم ناسی و گۆتی کە گۆیا خەڵکی سلێمانییە، منیش سەرم کردە سەری و بە پرسیار دامگرتەوە، لە کۆتاییدا گۆتی کە بە ڕەچەڵەک خەڵکی سەیسایەقە. دە تکایە تۆش پێمان بڵێ بە ئەسڵ خەڵکی کوێیت”. لەگەڵ خۆشیی هاوسەرم پێکەنین گرتینی. زۆر بەپوختی پێم گۆت: “بەڕێزم من بە ڕەچەڵەک، لە باپیرە گەورەکانمەوە، خەڵکی سلێمانیم” و مەسەلەکەم بەڕانەوە.

لە هەردوو ڕەوشی ناوبراودا من دۆڕاوەکە بووم، چونکە هەردوو جار بینیم کە ڕیشەی ناوچەیم خراوەتە ژێر پرسیارەوە و هاوکات ناچاری وەڵامدانەوە کراوم! ئەوەش بەڕاستی ناخهەنگەوە. تۆ ڕەچەڵەکی ناوچەییت دیار نییە. بێگومان ئەم ڕەوشە پۆزەتیڤە و نیشانەیەکە بۆ مۆبیلەتیی دانیشتوان، تەنانەت نیشانەیەکی کەم یان زۆر ڕێژەیە بۆ بەگەلبوون، چونکە بەردەوام کەسان دێنە ناوچەی دیکەوە و تێیدا نیشتەجێ دەبن، کەرکوکی و سلێمانی و هەولێری، دهۆکی و زاخۆیی و هتد تێکەڵ دەبن. لە سەرەڕای ئەو ڕەهەندە پۆزەتیڤە هێشتا هەر لە گشت ناوچەکاندا دەشێت ئەزموونی ناوچەگەریی خەڵکییانە بکرێت، دەشێت بەئاشکرا و تەنانەت لە زانکۆشدا ببینرێت کە چۆن زۆر کەس بەردەوام سەریان کردۆتە سەر کەسانی دیکەی ئەم یان ئەو ناوچە، ئەوجا گەر لە کۆتاییدا کەسیان بەدەستەوە نەمێنێت، سەردەکەنە سەر کوردەکانی ئێران – “ئەو ئێرانیانە کە تەنانەت نازانن ئۆتۆمبێل بئاژوێن”! وەلێ لە ئەزموونی خۆمەوە لەتەک هەڤان و خزم و

کسوکاردا، هروها ل بینین و بیستنو بگشتی، گیشتووم بو باو ک ئوندی کسانی چک گوندی و لادیی ل سلمانی خریکی ناوچگرین، خکی سنی شارک خیانی پو سرقا ناکن یان بدگمن دیکن، ب ئوها دنونت ک زرینیان تاقتی ئو جر پرسانی نماو. ئاخر گر کسک ل مکندی، شخان، کانسکان و هتد هاتبت جیهانو، هاوکات ببینت ک چن گکی شخان وران بوو و زردارانکراو ب ناوچی بازرگانی، ببینت ک چن ژ ب ژ گککانی مکندی و کانسکان زیاتر وران دبن و زر ل خانووکانی نکان و باپیران ب بینای کنکرت جیان دگیرتو، هروها ئو وک خکی سنی شارک سر ب کمینیکی بچووکی دانیشتوان لو، باو ناکم تاقتی شارچتیی ه بت.

بم من تنانت پکنینم دت ب چینی ستران ب شار ک درهاویشتی هستی ئوپی ناستگی. سترانبژ مازخیستیان دلاونتو، دکووزتو "ب سلمانییکم!"، ب "شاری شارانم، ئاخ ک چیدی وک جاران نماو!"، هروک ئو شار جاری جاران لوتکی تمدون بووبت و ئم شونرابت! ئوجا لردا جی سرنج ک زر دشت کوی سترانبژ گنج بت و هرگیز ئو جاری جارانی سلمانیی نبینیبت! جگ لو من باو ناکم ک نک تنیا لم سردم تنگژاوییی سرجم بوارکانی ژیاندا، بکو تنانت ل سردمانی ئارامتری ترادیسینیشدا، هرگیز بشت هونرمندان ستران ب شار بچرت. ئاخر شار فرلاین، ئاز، پکشی، ئو بتایبتی ئم. پیاهدان نیشانی ناستگیی هستی ئو کسی ک بزر ب بابت دگت، ناستگییش یان هستی هئاوساو بزری "کیچ" دخاتو و سترانبژ دخوازت لای گوگرانی خشویست بت. ئو پدا هددات و دخوازت پیدا هبدرتو. ل بنتدا ئوپی دشت لم جر سردمانندا وشگلی نخش، پرتوازیی، تنیاکوتن، بدادی و هتد بکرن ب هونری شانو. ئاخر چیدی هونر ناتوانت هستی شادی بهنتو، چونک خودی شادی لزر پرسیاردای؛ هونر ناتوانت نستالجیان ابوردووی شارک بزنتو، چونک ئو ابوردووش پ بوو ل نسازی و دزبژی، بدادی و داماوی، بگومان کم یان زر فتاری مرقدستانی ناسکیش. ئوجا لم جر پرساندا نک تنیا نبوونی توانستی ئافراندن، بکو هروها نبوونی ئید ئاشکرا دبت. مرق بزر ب بابت دگت، خواخوایتی ب هر شوک بت شتک ب خی هبکنت. بی لو ل گشت بوارکانی زانست و

ئەدەب و هونەردا دزی زۆر دەکرێت. لە ڕانیە کوڕێکی بەسەروبەرم دەناسی کە بەردەوام ڕووتگەرایانە بەبێ کەمترین مەئریفەی خۆی لە پرسەکانی هزر هەڵدەقورتاند؛ جارێک لە میانەی گفتوگۆیەکدا پێم گوت کە ماوەیەکە لە پرسی "ماڵ"دا کاردەکەم، وابزانم دوو ڕۆژی نەبرد هاتەوە بەلام و پێی گوتم بابەتێکی لەسەر "ماڵ" نووسیوە و ناردوویەتی بۆ بڵاوکردنەوە. ئەم کێشەیە زۆر ڕۆشن لە زانکۆ خویا دەبێت. لەوە زۆرینەی هەر زۆری خوێندکاران دوای چوار ساڵ خوێندن نازانن توێژینەوەی بەکالۆریۆسەکەیان لەبارەی چی بابەتێک بنووسن، بۆیە زۆر جار ڕوو دەدات بەشەکان خۆیان ناونیشانی توێژینەوە بە لیست ڕادەگەیەنن! ئەم ڕەوشە وایکردووە کە لەوە کۆپی-پەیست ببێت بە هەقیقەتێکی نێو کایەی ئەکادیمی.

3

ژیان لە ڕانیە خۆش بوو. دۆستایەتیی ڕانییەکان تایبەتمەندیی خۆی هەیە. مرۆڤ خێرا دەبێت بە برادەر. لەو چەند ساڵەی ژیانمدا لەوێ زۆر کەسی تایبەتم ناسی، کە شۆڕشگێڕ، ڕەخنەیی، کۆزەرڤاتیڤ (هەیەپارێز)، هەشئاوەڕا و هتد، هەروەها کەم یان زۆر کراوە بوون. زۆرینەی دۆستان لە خوێندکارانی خۆم بوون کە بێگومان هەموویان کوڕی باش نەبوون، بەڵکو لە نێویاندا تاکە دووزمان و ئاژاوەگێڕیش هەبوون. گەلێک جار پاشنیوەڕوان دەڕۆیشتین بۆ سەیران لە دەربەند، غابات، دەرێڵ، کاتی پێشادیمان بەدەم مەینۆشینەوە بە گفتوگۆ و دانوستاندنی فەلسەفەیی بەسەر دەبرد. زانکۆ بە پێچەوانەوە هیچی دیکە نەبوو جگە لە جەجاڵێکی شێواو و پەکەشە، بە ئەتەرەتیی، کاتبەڕێکەر و تا بکرایە کێشەکانی ئاگامەندانە دادەپۆشی، تەنانەت دەیچەپاندن. ئاخر نابێت هیچ شتێک بجمێت. پارت لە هەموو لایەک پیاوانی خۆی دەسەپاند تاکو بە هەر نرخێک بێت ئارامی بپارێزن، جا گەر ئەوە تەنانەت بە دەرچوواندن و دامەزراندنی بەدادانە، بە وانەسەینەوە و سوڵحی عەشایەری و هتد بووایە. میکانیکەتییەکی سەیر سەرجەم پەیوەندییە فەرمییەکانی تەنی بوو، ئەوە بێگومان بەڕووخۆشی، ڕێزمەندانە، لەسەرخۆ. خوێندن بە کرێک بوو. مامۆستای زانکۆ هەبوو (کە ژمارەشیان کەم نەبوو) بە مەلزەمەی شەش تا دە لاپەڕەیی ساڵێکی بەڕێ دەکرد. تەواو. ڕاستییەکەی خوێندکارانیش، زۆرینەی هەرە زۆریان، لەوە زیاتریان نەدەویست، چونکە پرسی ئەوان لە سەرەتاوە زانست نەبوو، بەڵکو داوایان دەکرد کە تا بشێت بابەتی کەمیان بۆ خوێندن پێبدرێت تاکو بەئاسانی دەربچن و بڕوانامەکەیان وەربگرن، تەنانەت ئەوەیان

دەسەپاند (!) و ڕەووی دەدا کە بە ئەو مەبەستە خۆپیشاندانیان دەکرد، بەڵام زۆر لە خوێندکارانی دەرنەچوو بەشەرمانە دەڕۆیشتنە بەردەم وەزارەتی خوێندنی باڵا لە هەولێر و بە خۆپیشاندان داواکارییان بە دەرچواندن بەرزدەکردوە. ڕێژەک کەناڵێکی وروژێنی تەلەڤیزیۆنی چەند خوێندکارێکی ئامادەیی پیشان دا کە لەسەر ڕێگەی سلێمانی-کەرکوک بە خۆپیشاندان داوای کەمکردنەوەی ڕێژەی بابەتی خوێندنیان دەکرد و بە ئاشکرا دەیانگۆت کە “دەرەقەت نایەن”!!
هەڵوەستی حکومەتیش بەگشتی لەم پەیوەندییەدا هیچی دیکە نەبوو جگە لە کارئاسانی، بەپیرەوەچوون، هاوکات میدیای تەلەڤیزیۆنی، وەک نوێنەری بەرەڵایی، هەرزەکارانە دەهێڵی بە بەسەروبەری دەکوتا. لە پێش هەموویانەوە کەی ئەن ئەن!
لە زانکۆ بەتایبەتی “کورسی” سەنگێکی تایبەتی هەبوو. شەیدایانی کورسی بەشەو دەڕۆیشتن بە ماڵی ئەم یان ئەو مەسئول تا بە خاتری ئەوان زەخت لە سەرۆکی زانکۆ بکەن و کورسیی ڕاگر، سەرۆکبەش یان هیچ نەبێت بەیاریدەری بەشیان (!) پێبدەن. ئەوە لە کاتێکدا دەبوو پێستخوازەکان بەردەوام بەو هەیەوە دەوامی فەرمی بکەن، لە سەعات هەشت یان نۆی بەیانییەوە تا پاشنیوەڕۆ لە دەوام بن، هاوکات ئەو مامۆستایانە کە تەنیا ئەرکی وانەبێژییان هەبوو، دەیانتوانی تەنیا بە ماوەی کارکردنی پێویست لە زانکۆ بن و دوای تەواوبوون بڕۆنەوە بۆ ماڵی خۆیان؛ ئەوان کاتیان هەبوو بۆ نووسینی توێژینەوە، وەرگێڕان، یان گەشت و سەیران. شەیداکانی کورسی ئامادەبوون ئەم هەموو کاتە بە خاتری دانیشتن لە پشت مێزەکەوە لەدەست بدەن!
بێگومان مرۆڤ دەتوانێت، هەروەها ئاساییە کە لە هەر دەوڵەتێکی دامەزراوەییدا (نەک خێڵەکی و مافیاییدا) بە بەرهەمهێنان، بە کارکردنی جددیی فەرمانبەریانە، بە جێی بە خۆ شیاو تەبکەشێت، ئەوە مافی خۆیەتی، لە ئێمە لای کوردەکانی هەرێم زۆر دەگمەنە. حیزب دەستوەژ و دەرووە بە گەیشتن بە خەونە خۆییەکان بەبێ ئەوەی خۆنبین لە خۆی بپرسێت، کە زۆر دەشێت خەونەکەی لەو ڕێوشەدا گەورەتر و ئاڵۆزتر بێت لە توانستی هەشەکی و ئیستیعابی زانستییانەی ئەو.
بەڵام تەنانەت لە کوردستان ئەوها دەنوێنێت کە هەموو فەرمانگەیەک “بارە” بەسەر فەرمانبەرانەوە و ڕۆی کاتبەسەربردن، پشوو و نووستنی زۆریان لەدەگرێت، وەلێ ئەوان دەبێت بەناچاری ئەو کارە لە ئەستۆ بگرن تاکو مووچەی گوزەرانیان دابین بکەن، لە ئەستۆگرتنی کاریش بۆ ئەوان (لایەنی کەم بۆ زۆرینەیان) تەنیا بێزارکەرە، بەیە بێنیونا‌چە و سەرپێیی ڕایدەپێڕنن. ئەوجا دەسەڵاتدارانیش بەبێچارەیی ڕوویان لەو دەخە کردووە، جا ئەوە بە دابینکردنی بودجە بێت، پڕۆپێدانی زۆر نالێباری ئینفراستروکتور بێت یان هەر

ئیجرایەکی دی. هۆی ئەمە ئاشکرایە. ئەوان دوای “ڕاپەڕین” وەک تێهەڵدراو لە شاخ و داخەکانەوە، یان وەک قۆنتەراتچیی عەسکەری لە کوچەکانی کەرەجەوە بەنێو شاخ و داخەکاندا، دابەزیون و وەک بێتوانای خولەچەخماخەیی، خێڵەکیی نادەوڵەتمەدار، سەرەتا سەرجەمی دامەزراوە فەرمییە هەبووەکانیان تێکداوە. بۆیە بەناو دامەزراوەکەی هەرێمیش کە بەرهەمی خەباتی سەرکەوتووی ئەوان نییە، بەڵکو بەڕێی جەنگی کەنداو و هاوکات لە دەرەوە دەرفەتی بۆ ڕەخسێنراوە، وەک بار بەسەریانەوە زیت دەبێتەوە.

زانکۆ لە پرنسیپدا دەروونی هەر جڤاکێکە، ئەویش چونکە ئەندازیار و پزیشک، ئابووریناس و مامۆستای پیشەگەری، فەرمانبەری پسپۆر و هتد پێدەگەیەنێت، وەلێ لای کوردەکان زیتکراوەیەکی وەڕسی بێگیانە کە تێیدا بەردەوام جێگۆڕکێ بە پۆستدارانی دەکرێت، لە نێویدا گەنجان چەند ساڵێک ڕادەگیرێن، ناڕاستەوخۆ گفتی وەرگرتنی بڕوانامەیان پێدەدرێت و ئەو گفتەش هەردەم دەبرێتە سەر، ئەوجا کاتێک ئەو خۆی وەک زانکۆ کرۆکیانە لە بەردەم پرسی رۆڵە تایبەتییەکەیدایە کە زانستخوازییە، خۆنەوێنانی حیزبی بە پێچەوانەوە خۆیان بە پرسە رواڵەتییەکانەوە گرێداوە و بەردەوام دەیهێنن و دەیبەن تاکو لە سەرئەنجامدا پۆستەکانی بە یاریدەی سەرکردە دەمانچییەکانیان بگرن. گەر تەنانەت هەندێک ئەکادیمی ڕێگەچارەیان بۆ کێشە زانستییەکانی زانکۆ هەبێت، هێشتا هەر گەلەکۆمەکێی سیاسی کە ناوی حیزبی لێدەنرێت و دەستوێژی شەللاتییەکانە، ڕێ نادات بیخەنە بواری پراکسیسەوە. بەڵێ زۆرتر لەوەش، تازە پیاکەوتووی دکتۆرا پێبەخشراو دەرگە بۆ دەمانچەیی دەکاتەوە کە بە سنگی دەرپەڕیوەوە بێتە نێو حەرەمی زانکۆوە! پیرەمێردی کییناوی سوێندی خواردووە کە هەرکەس لە بواری ئەودا سەربەرزبکاتەوە، سەرکوتی بکات، بەڵێ تا بشێت ڕێ نەدات تەرقیەی ئەکادیمی بکات. کەواتە، سەرجەمیانە بڕوانین، مامۆستا جددیەکانیش بەشدارن لەم ڕەوشە نەخۆشەدا، چونکە بەملکەچی قبووڵی دەکەن.

لە پەیوەندیی ئەوهادا ئیدی ژیان هێدی هێدی بە موئانات دەتەنرێت، توانستی کارکردنی ئافرێنەرانە سست دەبێت. کار کە هەردەم شادیبەخشە، ئەم ئەدگارەی لەدەست دەدات. هەروەک جارێک هەڤاڵێک گۆتی: “لەم وڵاتە ڕۆحت دەکوژن!”.

کوردستان وڵاتێکی جوانە. لێ خەڵکەکە زۆر سەیر لێی دەژین. وەک مانگایەک دەیبینن کە گەرەکی دۆشینە، لێ مانگایەکی بێخاوەن کە پارەی تێدا خەرج نەکرێت، کەواتە کێوی. ڕێزیان بۆی نییە. زۆری

لەدەسێنن، زۆر زۆر کەمی پێدەدەنەوە. جارێک لە ڕانیە حسابکارییەکی گەلێک درشتم بۆ داهاتی گوندییەکان کرد بەڕێی کنگرەوە کە ڕووەکێکی خۆڕسکە. نرخی ڕۆژانەی کیلۆیەک کنگر و ماوەی هەبوونی لە بازاڕدا گەیاندمیان بە بڕێکی درشتی پارە، لەتەک داهاتی کنگری هەموو ناوچەکانی کوردستاندا بەدرشتی کەمکردەوە و گەیشتم بەوە کە تەنیا کنگر ساڵانە نزیکەی یان لایەنیکەم دووسەد ملیۆن دۆلاری ئەمەریکی داهات بۆ خەڵکی گوند دابین دەکات. ئەوە جگە لەو هەموو ڕووەکە خۆڕسکەی دی. ئەوجا میوەی بەتام. خەیاری سروشتییانە پێگەیشتووی ئەم یان ئەو گوند کە هەر ئەوەندەی نوکی چەقۆی بەردەکەوێت، ئیدی بەرامەی ئەو ناوە دەتەنێت و ئاوی بە دەستدا دەچۆڕێتەوە. خۆخی ئاکرێ! هەنجیری بەری مەرگە و هەڵشە، هەناری هەڵەبجە و نازەنین. لە ئەو خەڵکە داویانەتە بەر. کابرای گوندی باشترین زەویی بە چاندنی گەنم هەیە، کەچی ئامادە نییە بەردەکانی نێو زەوییەکەی دووربخاتەوە. دوای پەڕەدان دەیکێڵێت، گەنمەکەی دەپرژێنێت و دەڕوات بۆ سایەقی، چایخانە، قاچاخچێتی، نۆکەرایەتیی مەسئول.